

(19. 1.)

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 17 Maart 1905.)

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 103 der Zitting 1903—1904.)

Algemeene beschouwingen.

Het was ondergeteekende aangenaam te vernemen, dat het onderhavige voorstel door zeer vele leden niet zonder ingenomenheid was ontvangen. Heezeer verscheidene leden er de voorkeur aan zouden hebben gegeven, indien deze herziening ware beperkt gebleven tot hetgeen als haar hoofddoel wordt aangekondigd: namelijk het aanpassen van de artikelen der Provinciale wet aan de in 1887 gewijzigde bepalingen der Grondwet en het geven van uitvoering aan een harer stellige voorschriften.

Het gevaar, dat er in kan schuilen wanneer men in eene organieke wet, met een consequent doorgevoerd stelsel, tal van losse grepen doet, die, schijnbaar onschuldig, dat stelsel niettemin konden aantasten, wordt door ondergeteekende allermint licht geacht. De wijzigingen, die met de herziene Grondwet noch rechtstreeks noch zijdelings in verband staan, zijn dan ook in het voorstel tot een minimum beperkt, en kunnen kwalijk geacht worden in het stelsel der Provinciale wet verandering te brengen. Als op zich zelf staande wijzigingen kunnen alleen worden aangemerkt die van de artt. 15, 21, 53 (jcto. 57), 64, 65, 66, 73 en het nieuwe artikel 54 bis.

Daarbij zij dan nog opgemerkt, dat de wijzigingen van de artt. 15 en 73 geheel overeenstemmen met de soortgelijke bepalingen der Gemeentewet, gelijk zij sedert de jongste wijziging luiden; dat de opheffing van de incompatibiliteit voor het lidmaatschap der Staten een uitvloeiSEL mag heeten van de, blijkens de herziene Grondwet, ten deze gewijzigde begrippen; dat de verruiming van de keuze voor Gedeputeerde Staten gevolg geeft aan een herhaaldelijk met aandrang uitgesproken wensch; en dat het nieuwe artikel 54 bis niet anders doet dan in de wet eene praktijk neerleggen, welke in een groot aantal provinciën sedert jaren werd gevolgd.

Uit de omstandigheid, dat thans wordt voorgesteld eene wijziging van de artikelen 21 en 72 der Provinciale wet, terwijl de overeenkomstige artikelen der Gemeentewet niet in de jongste wijziging van die wet zijn opgenomen geweest, wordt de gevolgtrekking gemaakt, dat ten deze geen vast stelsel is gevolgd.

Men vergeet echter niet, dat laatstgenoemd artikel is eene herhaling van een grondwettig voorschrift (art. 127 oud, 131 nieuw), dat niet op de leden der gemeenteraden van toepassing is, en dat alzoo vergelijking van art. 72 Provinciale wet met art. 45 Gemeentewet in dit verband niet wel opgaat. Wat art. 21 der Provinciale wet betreft, het natuurlijk verschil tusschen provincie en gemeente sluit gelijkstelling van beiden ten deze ten eenemale uit.

Door hen, die in plaats van beperking veeleer uitbreiding der wijzigingen bedoelden, worden voorts onderscheidene belangrijke punten opgenoemd, die ongetwijfeld bij eene generale herziening der Provinciale wet ter sprake zullen komen. Bij geene hiervan echter bestaat genoegzaam dringende reden om ze reeds nu ter hand te nemen, en daartoe in deze partieele herziening te begrijpen. Had ondergeteekende hiertoe het voorstel gedaan, dan zou hem met meer grond het verwijt kunnen treffen, dat hij het stelsel der wet in een of ander onderdeel dreigde te ontwrichten.

Om die reden kan hij — zooals nader bij de desbetreffende artikelen zal worden uiteengezet — ook niet toegeven aan den drang om enkele andere gewichtige wijzigingen alsnog in overweging te nemen.

Erkentelijk voor den steun, hem door verscheidene andere

leden geboden, wenscht hij zich streng te houden binnen de eenmaal gestelde grenzen.

Dat in dit ontwerp geene bepalingen zijn opgenomen betreffende den rechtstoestand van allen, die in dienst der provincie zijn, vinde zijn verklaring hierin, dat waar in zake de provincie de breede schare van arbeiders ontbreekt, die men bij de gemeentebedrijven aantreft, terwijl nu reeds voor de ambtenaren en beambten bij den provincialen waterstaat bij instructie regelen zijn gesteld, als waarvan hier sprake is, het niet noodig voorkwam aan de provincie bij de wet ten deze eene verplichting op te leggen. En dit te minder nu het ontwerp voor eene wettelijke regeling van het arbeidscontract reeds bij de Vertegenwoordiging in behandeling is.

De aandacht wordt almede gevestigd op eene uitdrukking in de Memorie van Toelichting, waarin gesproken wordt van het vernietigingsrecht der Kroon ten aanzien van de provinciale verordeningen en reglementen, terwijl toch art. 140 der Grondwet van de „besluiten” der Staten spreekt en deze uitdrukking, blijkens eene vergelijking van het eerste met het tweede lid van art. 145 der Grondwet, meer omvat dan eerstgenoemde.

De juistheid van deze opmerking, die ondergeteekende eene gewenschte aanleiding aanbiedt om eene onwillekeurige misstelling, die overigens met het onderhavige ontwerp niet dan in een zeer verwijderd verband staat, te herstellen, wordt gereedelijk toegegeven.

Tegen den *considerans* wordt de grief te berde gebracht, dat, evenzeer als de uitvoering van art. 136, tweede lid, der Grondwet, ook de regeling van de provinciale begrooting, ter uitvoering van de artt. 137 en 141 der Grondwet, „noodzakelijk” mag heeten.

Er bestaat inderdaad verschil tusschen het uitvoering geven aan een stellig voorschrift als het eerstgenoemde, en het maken van eene gewijzigde regeling, die alleen middellijk uit de bevoordingen van laatstgenoemde artikelen voortvloeit. Waar art. 141 den wetgever opdraagt te beslissen, welke provinciale uitgaven ten laste van het Rijk zullen komen, is dit feitelijk reeds in het bestaande art. 105 der Provinciale wet geschied; alleen behoort de formeele vaststelling van een begrooting dier kosten door de Staten te vervallen, nu art. 137 slechts ééne provinciale begrooting eischt. Er is echter geen bezwaar tegen bedoelde wijziging van den *considerans*. De aangewezen schrijffout in den aanhef wordt tevens verbeterd.

Artikelen.

Art. 1. De uitdrukking „ingezetene der provincie” in art. 15 der Provinciale wet heeft in verband met art. 17 eene vaste beteekenis.

De bijvoeging „in den zin dezer wet”, is daarom niet alleen overbodig, maar zou met het oog op art. 6 der Kieswet niet zonder bedenking zijn. De aldaar voorkomende uitdrukking „ingezetene der provincie” behoort toch, blijkens de geschiedenis, in de Provinciale wet hare verklaring te vinden.

Art. 16 der wet van 12 December 1892 (*Staatsblad* n°. 268), welke aan art. 6 der Grondwet uitvoering gaf, betreft alleen het ingezetenschap van het Rijk.

Art. 2. Aan art. 127, vierde lid, der Grondwet, dat vrouwen van het lidmaatschap der Provinciale Staten uitsluit kan door den wetgever niet worden gederogerd.

Hoe derhalve in het voorstel om de redactie van art. 17 der Provinciale wet met gemeld Grondwetsartikel in overeenstemming te brengen eenig streven zou liggen om vrouwen van het bekleeden van bedieningen en betrekkingen uit te sluiten, verklaart ondergeteekende niet te begrijpen.

Art. 3. De ondergeteekende vereenigt zich met die leden, welke van oordeel zijn, dat voor de uitsluiting van geestelijken en bedienaren van den godsdienst van het lidmaatschap van den gemeenteraad redenen bestaan, die niet ten aanzien van hunne uitsluiting van het lidmaatschap der Provinciale Staten kunnen worden aangevoerd.

Art. 27 der Provinciale wet. De regeling van de reis- en verblijfkosten van de leden der Provinciale Staten, gelijk die is vervat in de wet van 3 Mei 1851 (*Staatsblad* n°. 50), is uit den aard der zaak verouderd.

Inderdaad ligt daarin thans, nu de snelle middelen van ver-

voer het voor het meerendeel der buiten de hoofdplaats wonende leden mogelijk maken telken dage na afloop der bijeenkomst huiswaarts te keeren, voor velen daarvan een presentiegeld opgesloten, en kan de billijkheid om ook de in de hoofdplaats gevestigde leden voor hun tijdverlies schadeloos te stellen niet geheel worden ontkend.

Bij nadere overweging schijnt het rationeeler ook deze materie aan provinciale regeling over te laten, en daarbij de mogelijkheid te openen om, behalve eene volgens billijke regelen berekende vergoeding van reis- en verblijfkosten, ook presentiegeld toe te kennen.

Een nieuw art. 4 en eene overgangsbepaling (art. 80) zijn daartoe in het ontwerp opgenomen.

Art. 34, tweede lid, der Provinciale wet. Ondergeteekende vereenigt zich met die leden, welke van oordeel zijn, dat het schrappen van dit voorschrift geene aanbeveling zou verdienen.

Art. 4 (oud). Voor zooveel noodig zij opgemerkt, dat de overeenstemming met de gewijzigde terminologie der Grondwet, waarvan in de Memorie van Toelichting werd gewaagd, betreft de vervanging van de uitdrukking „in het volle genot der burgerlijke en burgerschapsregten” door die, welke in de plaats daarvan thans in de Grondwet voorkomt, namelijk: „niet bij rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over zijne goederen heeft verloren, noch van de verkiesbaarheid ontzet is”.

Overigens meent ondergeteekende zich, na hetgeen bij de jongste wijziging der Gemeentewet (*Handelingen Tweede Kamer 1903—1904*, bladz. 97—111, 135 en 136) over de benoembaarheid van vrouwen tot burgemeester en gemeente-secretaris is verhandeld, te dezer plaatse van een dieper ingaan in het vraagstuk van de benoembaarheid der vrouw tot openbare bedieningen in het algemeen te mogen onthouden.

Het toen door hem ingenomen standpunt heeft geen wijziging ondergaan.

Art. 7 (oud). Wanneer, zooals hier het geval is, niet meer dan twee artikelen worden ingelascht, is er geen reden om niet, evenals in de wet van 28 April 1897 (*Staatsblad* n°. 112) de gebruikelijke aanduiding met *bis* en *ter* te behouden. Ingeval echter, zooals na art. 126, eene geheele paragraaf wordt ingevoegd, scheen aanvankelijk de nadere aanduiding met de letters van het alfabet de voorkeur te verdienen boven de minder algemeen verstaanbare Latijnsche benamingen. Bij nadere overweging echter komt ook ondergeteekende eenheid van uitdrukkingwijze in deze gewenscht voor. De benaming der artt. 126 A enz. is mitsdien gewijzigd.

Art. 44 bis. Noch de vrees, dat de Staten hunnen griffier te karig zouden bezoldigen — eene vrees, die met het oog op de ervaring inderdaad ongegrond mag heeten — noch een even ongemotiveerd streven om de jaarwedde van den griffier lager te houden dan die van den hoogsten technischen ambtenaar der provincie, heeft bij dit voorstel voorgezet.

Kwam dit artikel te vervallen, dan zou de regeling van de bezoldiging van den griffier, nu hij provinciaal ambtenaar is geworden, onder de algemeene bepaling van art. 131 der Provinciale wet vallen. Ook in dat geval zou zij ingevolge art. 133 aan de goedkeuring der Kroon onderworpen zijn, doch het zou dan geoorloofd zijn het bedrag der bezoldiging tusschen een minimum en maximum te doen wisselen of voor een deel uit wisselende inkomsten te doen bestaan.

Waar nu de griffier is de hoogste administratieve ambtenaar der provincie, wiens ambt in de wet is gegrond en wiens taak bij de wet wordt omschreven — evenals de secretaris in de gemeente — schijnt het gewenscht, dat hem eene vaste jaarwedde worde toegekend, waarvan het bedrag onder hooger toezicht wordt vastgesteld.

Art. 44 ter. In alle provinciën zijn thans voorzieningen getroffen omtrent pensionneering van de ambtenaren en beambten van den provincialen waterstaat, en voor het meerendeel ook ten behoeve van hunne weduwen en weezen.

Moesten die voorzieningen worden uitgestrekt tot de ambtenaren ter griffie, dan zou dit uit den aard der zaak voor de provinciën aanzienlijke meerdere uitgaven medebrengen, tengevolge waarvan verhooging van de bij art. 67 (oud) bedoelde uitkeering niet zou kunnen uitblijven.

Daarentegen is er evenmin eene reden aan te geven om de ambtenaren, waarvoor thans inderdaad wordt gezorgd, als burgerlijke ambtenaren aan te merken. Voor sommige provinciën, die een uitgebreid corps Waterstaatsambtenaren bezitten, zou dit neerkomen op eene belangrijke verhooging van de van Rijkswege toegekende uitkeering.

Het voorgestelde artikel, waarin eenvoudig de bestaande toestand wordt gehandhaafd, verhoogt de uitgaven van den Staat niet in meerdere mate, dan bij elken tak van dienst door het gewone aceres en den voortdurenden aandrang tot tractementsverhooging het geval is. Dat deze regeling de provinciën zoude verlokken tot roekelooze opdrijving van jaarwedden behoeft te minder te worden gevreesd, nu die opdrijving toch in de eerste plaats van de provincie zelve zwaarder offers zou eischen.

Art. 10 (oud). De vrees van enkele leden, dat gemeente- en waterschapsbesturen, waar zij de hulp van een rechtsgeleerde mochten behoeven, een lid van Gedeputeerde Staten, dat de rechtspraktijk uitoefent, niet zouden durven voorbijgaan, komt ondergeteekende, met de leden die dit gevoelen bestrijden, ongegrond voor.

Mogelijke misbruiken schijnen in deze niet te duchten. Zoodanig lid, als raadsman van een gemeente- of waterschapsbestuur optredende, zou zich niet alleen als lid van Gedeputeerde Staten van medestemmen over de zaak die het geldt, moeten onthouden (art. 85 juncto 73 Provinciale wet) maar zelfs gevaar kunnen loopen in strijd te handelen met art. 57, tweede lid (*nieuw*).

De vraag of de wettelijke uitsluiting van geestelijken en bedienaren van den godsdienst, nu zij ten aanzien van het lidmaatschap der Staten wordt opgeheven, voor het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten moet worden bestendigd, meent ondergeteekende in ontkennenden zin te moeten beantwoorden. De aan bedoelde betrekkingen verbonden werkzaamheden loopen te zeer uiteen, dan dat dezen op zich zelve het verbod zouden rechtvaardigen, en het schijnt niet zonder bedenking dat verbod uitsluitend te gronden op beschouwingen aangaande den aard der betrekking, welke evenzeer tegen het lidmaatschap van de Staten en dat van de Staten-Generaal zouden pleiten.

Art. 11 (oud). Dat de plaatsing van het nieuw in te voegen artikel onjuist zou zijn gekozen, kan niet worden toegegeven.

Dit nieuwe artikel toch, dat over het nederleggen, en art. 55, dat over het aannemen van eene onverenigbare betrekking handelt, behooren bij elkander.

Wellicht zouden beide artikelen beter onmiddellijk op art. 53, en art. 59 dan op art. 56 volgen, maar voor zoodanige algemeene omzetting van artikelen bestaat geene dringende noodzakelijkheid.

Het beginsel van het nieuwe artikel vond overigens bestrijding en bepaaldelijk wordt de vraag gesteld, waarom de Regeering aan deze interpretatie en niet aan de door haar bestreden praktijk de voorkeur gaf.

Ter beantwoording van deze laatste vraag zij opgemerkt, dat art. 53 verbiedt de genoemde betrekkingen gelijktijdig met het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten te *bekleeden*. In de bestreden praktijk nu wordt voor het rechtsbegrip *bekleeden* een ander, feitelijk begrip, in de plaats geschoven, en het verbod om het ambt te „bekleeden” vervangen door dat om in zoodanige betrekking eenige ambtsdaad te verrichten.

Practisch komt dit in sommige gevallen vrijwel op hetzelfde neder, doch niet in alle. In menige betrekking als hier genoemd (bijv. die van hoogleeraar of lector) kunnen weken voorbijgaan zonder dat hij, die het ambt bekleedt, eenige daad als zoodanig te verrichten heeft.

Zoolang hij echter van dat ambt niet wettig is ontheven, blijft hij formeel tot het verrichten van ambtsdaden bevoegd, en zou het voorschrift der wet sanctie missen, tenzij tevens uitdrukkelijk werd bepaald, hetzij dat zoodanige verrichting zou worden geacht gelijk te staan met het „aannemen” van de betrekking (art. 55) en dus het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten wederom deed vervallen, hetzij, dat die verrichting de besluiten waartoe hij als lid van Gedeputeerde Staten had medegewerkt, met nietigheid bedreigde.

Zoowel de vraag, wat al dan niet onder „ambtsverrichting” ware te verstaan, als die, of zijne medewerking enig besluit van Gedeputeerde Staten vitieerde, zou dan tot velerlei moeielijkheden aanleiding kunnen geven.

Van het door de Regeering voorgestelde stelsel zijn geene zoodanige praktische moeielijkheden te duchten. Met name ook

niet die, welke uit art. 18, tweede lid, en art. 88, tweede lid, der Gemeentewet worden geput. Immers het raadslid of de wethouder, die lid van Gedeputeerde Staten wordt, houdt, ingevolge art. 25 juncto 23c der Gemeentewet, terstond op lid van den Raad te zijn; hij geeft hiervan kennis, doch neemt geen ontslag, als bedoeld in art. 18 der Gemeentewet.

Wat nu de onderstelling aangaat, dat een tot lid van Gedeputeerde Staten benoemde, met opzet eene aanvraag om ontslag uit de onverenigbare betrekking zou kunnen uitstellen, en het college op die wijze geruimen tijd onvoldtallig zoude blijven, zij de weder-vraag geoorloofd of ditzelfde ook in het andere stelsel niet denkbaar zou zijn? Volgens dat stelsel toch behoeft men eigenlijk het ontslag niet aan te vragen als men maar geen ambtsdaden verricht, maar wat zou het gevolg dan zijn als degene, die het lidmaatschap van Gedeputeerde aangenomen heeft, het niet aanvaardt, en zijne vorige betrekking blijft waarnemen? Volgens die leer immers *bekleedt* hij dan niet beide betrekkingen tegelijk, en handelt hij dus niet in strijd met art. 53, maar blijft het college van Gedeputeerde Staten dan eveneens feitelijk onvoldtallig.

Ondergeteekende acht dan ook de door hem voorgestelde interpretatie met de wet het meest in overeenstemming, en de zekerste en tevens meest rationeële oplossing van de bij elken overgang zich voordoende vragen.

Van de meeste in art. 53 genoemde betrekkingen wordt men eerst door een gegeven ontslag wettig ontheven. Enkele daarvan, als bijv. die van bijzonder onderwijzer, worden bekleed, zonder dat altoos benoeming of ontslag daarbij te pas komt. Van deze kan men dus alleen spreken van „nederleggen”.

De uitdrukking „nadat hij die betrekking heeft nedergelegd, of daarvan op wettige wijze is ontheven” schijnt in verband hiermede geene verduidelijking te behoeven.

Art. 12 (oud). Art. 23 der Provinciale wet noemt twee geheel onderscheiden oorzaken op, die het lidmaatschap van de Staten doen *teloorgaan*. Rationeel is het dan ook, dat wie dit laatste bericht, tevens de *reden* aangeeft, d. w. z. of hij een der vereischen heeft verloren, dan wel eene onverenigbare betrekking heeft aangenomen.

Hier bestaat slechts ééne reden, namelijk het aannemen van eene uitgesloten betrekking. De redactie van art. 23 zou dus op zich zelve geen meerderen waarborg geven, dat het betrokken lid van Gedeputeerde Staten zich niet enkel bepaalde tot de mededeeling, dat hij ingevolge art. 55, eerste lid, had opgehouden lid van Gedeputeerde Staten te zijn, maar tevens de betrekking, die hij had aangenomen, met name aanwees.

De ervaring intusschen heeft, voor zoover ondergeteekende bekend, de noodzakelijkheid van nadere precisering niet aange-toond.

Het is niet gewenscht het woord „aannemende” in het eerste lid van art. 55 te veranderen in „aanvaardende”.

Niet alleen staat het tijdstip van aanvaarden niet bij alle hier genoemde betrekkingen genoegzaam vast, maar ook is het gewenscht hier de overeenstemming in redactie met art. 23 te behouden, en het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten terstond te doen eindigen, zoodra de wil is gebleken om eene daarmede onverenigbare betrekking te bekleeden.

Art. 13 (oud). Een verbod aan leden van Gedeputeerde Staten om in rechtsgedingen, waarin gemeenten, enz. zijn betrokken, als advocaat of procureur werkzaam te zijn, schijnt noch noodig noch gewenscht. Niet noodig, omdat zoodanig lid, gelijk hierboven reeds werd gememoreerd, zich, bij eene eventueel door Gedeputeerde Staten omtrent het voeren of voortzetten van dat rechtsgeding te nemen beslissing, van medestemmen zal moeten onthouden en daartoe dus niet mag medewerken.

Niet gewenscht, omdat dan eene rechtzoekende gemeente gevaar zou kunnen loopen tot groote schade voor haar zelve den bijstand van een beproefd raadsman te missen op een oogeblik, waarop een sedert lang loopend rechtsgeding zijne eindbeslissing zou naderen.

Onder de zaken, hier bedoeld, zijn begrepen zoowel die, welke na, als die welke vóór de aanvaarding van het lidmaatschap van Gedeputeerde Staten aanhangig zijn gemaakt. In geen van beiden mag het lid van Gedeputeerde Staten, na zijn optreden als zoodanig, als gemachtigde werkzaam zijn. De redactie toont dit duidelijk aan.

De door enkele leden aanbevolen gewijzigde redactie houdt, naar het ondergeteekende voorkomt, niet genoegzaam rekening

met het verschil tusschen de materie, die in art. 85, juncto 37, der Provinciale wet, en die welke hier wordt behandeld.

Een lid van Gedeputeerde Staten mag niet medestemmen over eene zaak, waarin hij als gelastigde is betrokken. Hij mag dus tot de uitspraak niet medewerken, indien hij, vóór zijn optreden, in de zaak, die het geldt, de gemachtigde was. Dit volgt reeds uit evengenoemde artikelen en behoeft hier niet te worden herhaald.

Het onderhavige voorstel echter beoogt nog iets anders. Het wil voorkomen, dat een lid van Gedeputeerde Staten naar verkiezing zijne rol als lid van het rechtsprekend collegie verwisselt met die van den pleitbezorger, die voor dat collegie de belangen van een cliënt verdedigt.

De aanbevolen redactie doet dit laatste niet duidelijk genoeg uitkomen en ondergeteekende vindt daarom geen vrijheid die over te nemen.

Art. 14 (oud). Dat de bestaande regeling van de aftreding der Gedeputeerden tot ongelijkheid leidt, in zooverre dat een lid van dat college, al maar dat zijne aftreding als zoolanig met de periodieke aftreding als Statenlid samenvalt of niet, zich telken zes of telken drie jaren aan eene herkiezing moet onderwerpen, valt niet te ontkennen, al schijnt men dit bezwaarlijk eene onbillijkheid te kunnen noemen. Of intusschen eene regeling als hier voorgesteld, waarbij de artt. 59, 60 en 61 zouden vervallen, en vervangen worden door de enkele bepaling, dat de leden van Gedeputeerde Staten worden gekozen voor den duur van hun lidmaatschap der Staten, eene verbetering mag heeten, valt te betwijfelen.

De bedoeling toch der wet is geweest, dat bij de periodieke vernieuwing van het college telkens alleen de helft der leden zal aftreden, ten einde de gewenschte continuïteit in het bestuurslichaam te waarborgen.

Deze bedoeling komt thans feitelijk niet altijd tot haar recht, doordat de periodieke aftreding als lid der Staten niet voor alle leden met die als lid van Gedeputeerde Staten samenvalt, en er dan somtijds eene gelijktijdige aftreding plaats heeft van het geheele of nagenoeg het geheele college, waaraan trouwens ernstige schaduwzijden zijn verbonden.

Bij de voorgestelde wijziging echter, die de aftreding geheel afhankelijk stelt van den toevalligen zittingsduur van het gekozen lid, zou de gelijktijdige aftreding van het geheele of nagenoeg het geheele college zeker niet minder vaak voorkomen, tenzij men telkens bij de keuze van een lid van Gedeputeerden aan het tijdstip van aftreding als Statenlid een overwegenden invloed toekende. Dat dit laatste aan eene goede keuze niet bevorderlijk zoude zijn, behoeft geen betoog.

Ondergeteekende vindt dan ook geene vrijheid om een stelsel, dat mede voor de benoeming van wethouders in de Gemeentewet is aangenomen, voor zoo twijfelachtige voordeelen prijs te geven.

Art. 15 (oud). Dat de vaststelling van de jaarwedden van Gedeputeerde Staten door de Staten onder hooger toezicht geschiedt, ligt geheel in het stelsel, dat de Provinciale wet ten aanzien van het beheer der provinciale geldmiddelen heeft aangenomen. Voor eene afwijking daarvan is hier te minder aanleiding, waar het geldt de leden van een college, waaraan, behalve het bestuur der provincie, ook eene gewichtige taak als administratief-rechterlijk lichaam is opgedragen, en dat derhalve een zoo belangrijken schakel in het Staatsbestuur vormt.

In de regeling van de bezoldiging van Gedeputeerde Staten, zooals die bij de Provinciale wet is ingesteld, en zooals ook voor de wethouders in de Gemeentewet is bepaald, dat namelijk de helft als vaste jaarwedde is genoten, en de andere helft wordt verdeeld naar gelang van het getal bijgewoonde vergaderingen, ligt geene straf voor plichtsverzuim. Die straf is vervat in art. 58 der Provinciale wet; voor de wethouders in art. 89, laatste lid, der Gemeentewet.

De toekenning van voor een deel vaste jaarwedde, voor een deel presentiegeld, heeft een historischen oorsprong. Zij gold reeds onder vigneur van de Grondwet van 1815 in de Reglementen omtrent de samenstelling der Provinciale Staten en de wetgever van 1850 meende deze regeling te moeten bestendigen.

Het komt ondergeteekende niet gewenscht voor bij deze herziening hierin verandering te brengen. Bezwaren werden tot dusver nimmer vernomen.

Er schijnt overigens geen wettelijk bezwaar tegen te zijn, dat de Staten eene regeling maken, krachtens welke aan leden van Gedeputeerde Staten, buiten de hoofdplaats der provincie woon-

vechtig, reis- en verblijfkosten worden toegekend voor het bijwonen aan de vergaderingen van hun college.

Art. 17 (oud). De gemaakte opmerking is juist; het artikel is in dien zin aangevuld.

Art. 18 (oud). Art. 130 der Grondwet maakt onderscheid tusschen de zittingen, die bij de wet worden bepaald (de gewone) en die waarvoor de Staten buitengewoon worden bijeengeroepen. Dit onderscheid zou geheel worden uit het oog verloren, indien, nevens de twee vaste gewone en de buitengewone, eene *facultatieve* zitting in het leven werd geroepen, voor welke het aan de Gedeputeerde Staten werd overgelaten te beoordeelen, of het noodig is om de Staten bijeen te doen komen, en waarvoor zij dan, zonder machtiging der Kroon, de oproeping zouden kunnen doen uitgaan.

Het getal gewone zittingen voor de onderscheidene provinciën verschillend te bepalen is niet met de letter der Grondwet in strijd. Toch kan dit, naar het schijnt, bezwaarlijk in hare beoelending hebben gelegen. Doch ook afgezien daarvan is het practisch onuitvoerbaar vooraf bij de wet te bepalen, welke provincie *wel* en welke *niet* aan eene derde gewone zitting behoefte zal hebben. Ieder oogenblik kunnen nieuwe toestanden intreden, die eene verandering wenschelijk zouden maken.

Het bezwaar, dat in het adres van Gedeputeerde Staten van Limburg wordt ontwikkeld, schijnt niet van overwegend gewicht.

In verband met de wijziging van art. 27 zullen de Staten de vergoeding van reis- en verblijfkosten zoodanig kunnen regelen, dat een grooter getal gewone zittingen — hetgeen van zelf voor elke daarvan als regel den duur zou bekorten — de uitgaven voor reis- en verblijfkosten van de leden der Staten niet noemenswaardig hooger zou doen stijgen dan het bedrag, dat thans daarvoor wordt besteed.

Of het geval, dat er voor de derde gewone zitting inderdaad niets te behandelen voorhanden ware, zich vaak zou voordoen kan moeilijk vooraf worden uitgemaakt. Dat het houden van eene zitting onder dergelijke omstandigheden in eene doellooze formaliteit zou ontaarden kan echter gaarne worden toegegeven.

Waar nu de wijziging, die werd voorgesteld met het oogmerk om aan de Staten eenige meerdere vrijheid van beweging te geven, juist van belanghebbende zijde zoo krachtig wordt bestreden, en ook overigens geen onverdeelde instemming vond, heeft ondergeteekende, na herhaalde overweging, gemeend die te moeten terugnemen en het getal van twee gewone vergaderingen te moeten behouden.

Wat de tijdstippen voor de gewone zittingen betreft: hoezeer tegen de bestaande regeling niet ongegronde bezwaren worden aangevoerd zal eene ingrijpende wijziging op nog grooter moeilijkheden stuiten. Wat de Juli-zitting betreft is in de Memorie van Toelichting reeds op enkele daarvan gewezen. In verband met het hier geopperde denkbeeld om die in Mei of Juni te stellen kan nog herinnerd worden aan de regeling van de periodieke verkiezingen voor de Staten, die dan op ongewenschte wijze daarmede zouden kunnen samenvallen.

Ook verschuiving van de Novemberzitting bijv. naar de maand Januari zou groote bedenking ontmoeten; voor meer dan éene provincie wegens de aan het reizen in het ongunstige jaargetijde verbonden bezwaren, en voor alle provinciën met het oog op de begroting. Moest deze, evenals tot dusverre, ruim een half jaar vóór den aanvang van het dienstjaar worden opgemaakt, en behandeld in de Juli-zitting, welke juist door de voorgestelde nieuwe regeling aanzienlijk kon worden bekort, dan zou een onbetwist dubbel voordeel van die regeling verloren gaan. Vandaar dan ook dat de vervroeging van de najaarszitting wordt gehandhaafd. Al wordt daardoor de tijdruimte tusschen de zomer- en de najaarszitting nog eenigszins ingekort, dit schijnt geen overwegend bezwaar, en in die provinciën, waarin de uitgebreidheid der bestuurstaak een derde zitting in de eerste maanden van het jaar vordert, kan overeenkomstig art. 66, telkens machtiging tot het houden van eene buitengewone zitting worden verleend.

Art. 21 (oud). De terminologie van de Provinciale wet maakt het niet altijd gemakkelijk te beslissen, of zij de „zitting” dan wel de enkele „bijeenkoms” bedoelde. Zoowel uit de plaatsing van art. 67 tusschen andere, waarin van de „zitting” wordt gehandeld als uit bijvoeging: „gewone of buitengewone” blijkt, dat den wetgever hier inderdaad de „zitting” voor het oog zweefde. De bedoeling was blijkbaar om te doen uitkomen, dat waar de Staten bijeenkwamen, hetzij op een der in art. 64

genoemde dagen, hetzij op een ingevolge art. 66 bepaalden dag, de werkzaamheden niet *per se* op dien dag behoefden af te loopen, en dat bepaaldelijk in het laatste geval eene nieuwe machtiging, ingevolge art. 66, niet noodig was, om die werkzaamheden op een anderen dag voort te zetten.

Intusschen is het juist om van het verdagen der „vergadering” te spreken en is het artikel mitsdien gewijzigd.

De aanhef van art. 68 moet in verband daarmede worden veranderd. Zie art. 25 (*nieuw*).

Art. 27 (oud). In art. 79 der Provinciale wet is alsnog de aangeduide wijziging aangebracht

Art. 30 (oud). De uitdrukking in art. 108 van het Reglement van Orde voor de vergadering van de Tweede Kamer der Staten Generaal: „indien niet uitgeniaakt is, tusschen wie er moet overgestemd worden”, bedoelt het geval, dat in art. 83, tweede lid, der Provinciale wet aldus wordt omschreven: „indien de meeste stemmen tusschen meerdere (dat wil in verband met het daaraan voorafgaande zeggen: „meer dan twee”) personen zijn verdeeld.” Het scheen gewenscht soortgelijke uitdrukking ook in het derde lid van het artikel over te nemen.

Intusschen zal in dat derde lid vóór het woord „personen” nog het woord „twee” moeten worden ingevoegd, ten einde duidelijk vast te stellen, dat de vierde stemming in geen geval over meer dan twee personen mag loopen.

Deze wijziging is alsnog aangebracht,

Art. 31 en 33 (oud). Inderdaad is eene vergadering van Gedeputeerde Staten, waarin het oudste lid, bij ontstentenis van een Commissaris der Koningin, voorzit, en overigens alle leden aanwezig zijn, eene voltallige vergadering.

Ofschoon in de praktijk van geen bezwaren als gevolg van het verschil in redactie tusschen de artt. 76 en 88 is gebleken, schijnt het dus regelmatig bij art. 85 eerstgenoemd artikel in zijn geheel van toepassing te verklaren.

Art. 34 (oud). Naar aanleiding van het hier gevoerde betoog zij allereerst opgemerkt, dat de bewoordingen van art. 89 de Staten niet verhinderen, ingeval het bedoelde lid tusschentijds overlijdt of het lidmaatschap der Staten verliest, in de hierdoor ontstane vacature tusschentijds te voorzien. Inderdaad is dit meer dan eenmaal geschied.

Acht men het gebiedend noodzakelijk, dat zoodanige tusschentijdsche benoeming bij de wet worde voorgeschreven, dan zou in dezen gedachtengang uitstel tot eene volgende gewone zitting evenmin gewenscht zijn, en ware het regelmatig de bepaling van art. 47 der Provinciale wet mede op het hierbedoelde lid der Staten van toepassing te verklaren.

De ervaring echter heeft de noodzakelijkheid hiervan niet aangetoond. Van de diensten van het lid der Staten, in art. 89 bedoeld, wordt hoogst zelden gebruik gemaakt; in enkele provinciën is dit gedurende vele achtereenvolgende jaren niet voorgekomen.

Toch blijft deze instelling verreweg de beste oplossing in de gevallen, waarop art. 89 het oog heeft. Eene beslissing door het lot ware bepaaldelijk in administratiefrechtelijke geschillen niet raadzaam.

Ondergeteekende vindt daarom geen aanleiding om eene ingrijpende wijziging in dit artikel te brengen.

Art. 42 (oud). Bij huur van huizen pleegt volgens vast gebruik het onderhoud voor rekening van den eigenaar (verhuurder), het schoonhouden voor rekening van den bewoner (huurder) te geschieden, zonder dat de grens tusschen beiden in de praktijk moeilijk te trekken blijkt.

Er is geen reden om van de regeling, die hier is voorgesteld, bij de gebouwen voor het gewestelijk bestuur bestemd grootere bezwaren te duchten.

In theorie zoude het ongetwijfeld de voorkeur verdienen alle kosten voor de gebouwen mede ten laste van de provinciale begroting te brengen. De practische bezwaren in de Memorie van Toelichting vermeld, hebben daarvan weerhouden en het aangevoerde heeft ondergeteekende niet overtuigd van de mogelijkheid om die op dit oogenblik reeds op eene voor beide partijen bevredigende wijze op te lossen.

Wat de reis- en verblijfkosten van de leden der Staten betreft vereenigt ondergeteekende zich met het gevoelen van die leden, die van oordeel zijn, dat zij eigenaardig op de provinciale be-

grooting thuis behooren. De aanvankelijk voorgestelde verandering van het getal gewone zittingen deed inderdaad daartoe niets af.

Art. 43 (oud). De vermelding van de opeisbare schulden der provincie moge in de gelijksoortige bepaling in de Gemeentewet op haar zelve geen voldoende grond vinden, eene reden om die vermelding weg te laten wordt niet aangegeven.

De bedenking van enkele leden tegen het opnemen van de uitgaven, welke voortvloeien uit de uitvoering van algemeene maatregelen van bestuur, wordt door andere leden met eene verwijzing naar art. 135 der Grondwet te recht weerlegd.

Voor „de provincie” wordt in litt. *k* in overeenstemming met de redactie van evengenoemd Grondwetsartikel beter gelezen: „de Staten”.

Naar aanleiding van het hier verder opgemerkte wordt de uitdrukking: „ten laste van het Rijk of van de gemeenten” vervangen door: „ten laste van anderen.”

Ondergeteekende kan niet toegeven, dat door de bepaling van art. 107, litt. *l*, nog meer dan door dié van de slotzinsnede van art. 107, gelijk het thans luidt, aan de Kroon de vraag ter beantwoording zou worden gelaten, welke uitgaven al dan niet in het huishoudelijk belang der provincie zouden mogen worden toegelaten of moeten worden opgelegd.

Integendeel, waar de uitdrukking in de bestaande wet: „in het provinciaal belang noodig”, er toe zou kunnen leiden, dat het hooger bestuur zich geroepen achtte bij de goedkeuring der begroting, waarop die uitgaaf voorkwam, de mate van het provinciaal belang en de noodzakelijkheid der uitgave te beoordeelen, schijnt de thans gekozen redactie aan zoodanige opvatting geen steun te bieden.

Toch is het bij nadere overweging gewenscht voorgekomen den thans gebleken twijfel af te snijden door de alinea te schrappen. In den aanhef van art. 107 ligt reeds de aanwijzing, dat alle uitgaven der provincie, die niet onder een der andere rubrieken met name worden vermeld, mede op de provinciale begroting behooren voor te komen.

Art. 46 (oud). Er is een groot onderscheid tusschen de vaststelling van eene algemeen werkende verordening en eene bestuurs-handeling als de vaststelling van eene begroting.

Dit heeft er toe geleid om ook bij de behandeling van belastingverordeningen, welke aan de ingezetenen der provincie verplichtingen opleggen, de weigering van goedkeuring met dezelfde waarborgen te omringen als bij de overige provinciale verordeningen. Er bestaat echter geen voldoende reden om den Raad van State te mengen in de behandeling van eene zuiver administratieve aangelegenheid.

Art. 51 (oud.) Naar aanleiding van de bedenkingen door verscheidene leden tegen het stelsel van het ontwerp voor zooveel de provinciale belastingen betreft, aangevoerd, zij opgemerkt, dat het voorschrift van art. 136, tweede lid, der Grondwet in geen deele in de eerste plaats de verruiming van het belastinggebied der provinciën medebrenkt. Immers waar, zooals thans, wettelijke regelen ontbreken, staat het geheele belastinggebied open, voor zoover de wetgever daaraan in elk bijzonder geval zijne sanctie zal gelieven te hechten.

De strekking van gemeld grondwettig voorschrift is dan ook geen ander, dan om vaste lijnen te trekken, binnen welke de provinciale wetgever, onder goedkeuring van het Rijksgezag, zich vrij zal kunnen bewegen.

Of deze lijnen al dan niet ruim genoeg zijn getrokken valt daarbij eerst in de tweede plaats te beschouwen.

Met de leden, die betoogden, dat de Grondwet eischt algemeene regelen, en dat het daarmee niet zou strooken, indien de wet alleen eenige bepaalde soorten van belastingen verbodt en de provincie overigens vrij liet nieuwe heffingen uit te vinden, zich verenigende, heeft ondergeteekende met zorg nagegaan welke heffingen in ons algemeen belastingstelsel passen, en al ontkent hij niet, dat de grenzen in het onderhavige ontwerp vrij eng zijn getrokken, hij is na aandachtige overweging van de ontwikkelde bezwaren niet overtuigd, dat aanwijzing van een ruimer belastinggebied geraden zoude zijn.

Over de maxima der opcenten zal zoo aanstonds bij de desbetreffende wetsartikelen worden gehandeld. Wat evenwel de met name genoemde bijzondere heffingen betreft: de paarden-

belasting, de hondenbelasting en de inkomstenbelasting, ondergeteekende kan ter bestrijding van het opnemen daarvan in het algemeen provinciaal belastingstelsel alleen herhalen, wat hij in de Memorie van Toelichting daaromtrent betoogde.

Dat art. 126 *F.* (thans 126 *septies*) op zich zelf reeds teekend is voor de verkeerdheid der gevolgde methode, kan allermint worden toegegeven. Het artikel zal feitelijk als overgangsmaatregel dienen, en doet evenmin afbreuk aan het algemeene stelsel, als art. 255 der Gemeentewet en de ingevolge dat artikel nog na 40 jaren bestaande uitzonderingen de beteekenis van het algemeene verbod van heffing van plaatselijke accijnsen verzwakken.

Zal nu echter de zich uitbreidende provinciale bestuurszorg eerlang het voorgestelde stelsel tot een te eng keurslijf maken en de provinciën denzelfden lijdensweg doen betreden, dien de gemeenten thans nog bewandelen?

Ondergeteekende acht de schildering van de gevolgen der voorgedragen regeling inderdaad te donker gekleurd. Wanneer men de lijst der tegenwoordige provinciale heffingen nagaat, dan ontwaart men, dat in tal van provinciën naar menschelijke berekening, ook bij zeer belangrijke uitzetting der uitgaven, de gestelde maxima der opcenten wel nooit zullen worden bereikt.

In enkelen — dit wordt volmondig erkend — is men reeds op bedenkelijke wijze die maxima genaderd. Dat dit geen bewijs is van groote finantieele draagkracht der ingezetenen behoeft wel geen betoog. Toch valt niet wel in te zien door welke regeling men in zoodanige provincie de middelen nu reeds zóó ruim zou kunnen doen vloeien, dat zij eene aanzienlijke uitbreiding der provinciale bestuurszorg als hier bedoeld, zouden toelaten. Bleek zoodanige uitbreiding dan ook in den loop der tijden noodzakelijk, dan zal de wet hierin hebben te voorzien. Op dit oogenblik behoeft alleen met bestaande toestanden rekening te worden gehouden.

Het door enkele leden aanbevolen denkbeeld om in stede van opcenten, quoten van de gemeenten en waterschappen te heffen schijnt practisch niet wél voor uitvoering vatbaar. Reeds het schatten van de draagkracht dezer lichamen, en de vergelijking van de twee geheel ongelijksoortige soorten corporaties, die hier samen worden genoemd, zou tot tal van klachten en onbillijkheden leiden, en het voordeel van meer gelijken druk hoogst twijfelachtig maken.

Vele leden hadden in de Provinciale wet bepalingen omtrent de invordering van provinciale belastingen gewenscht in den geest van de artt. 258 vlg. der Gemeentewet.

Zij meenden dat het voor den belastingbetaler gemakkelijker is in de wet zelve een stel invorderingsbepalingen te vinden, dan die in elke verordening te moeten zoeken. Hiertegenover zij reeds dadelijk er op gewezen, dat ook bij gemeentelijke heffingen, niettegenstaande art. 258 vlgg. der Gemeentewet algemeene voorschriften omtrent de invordering geeft, tal van bijzondere bepalingen, waarvan de kennis voor den belastingbetaler onmisbaar is, in de verordening op de invordering voorkomen, en dat zelfs art. 257 der wet zoodanige verordening bij elke heffing voorschrijft en daarnaar verwijst.

Regelen omtrent kohieren van directe belastingen als in de artt. 264—266 der Gemeentewet vervat, behooren in eene wet, die geene andere directe heffing kent dan opcenten op Rijks directe belastingen, niet thuis.

Maar evenmin schijnt eene invordering bij dwangbevel, met voorafgaande waarschuwingen, facultatieve inlegering van een krijgsman, en daarop volgende aantasting van de roerende en onroerende goederen van den belastingsschuldige bij tolleren dergelijke op hare plaats. Nooit is daarbij de behoefte gebleken aan andere dwangmiddelen, dan die de provincie thans tot hare beschikking heeft. Ondergeteekende meent daarom het ten deze ingenomen standpunt te moeten handhaven.

Verscheidene leden hadden bezwaar tegen de aangegeven volgorde en bedragen der te heffen opcenten en meenden, dat de omschrijving, door de Regeering van de bestuurstaak der provincie gegeven, meer den indruk geeft van eene te voren opgezette redeneering dan van eene op de feiten gegrond betoog. De door deze leden vooropgezette stelling, dat de provinciale huishouding in elke provincie verschillend is, wordt intusschen niet nader geëdstrueerd. Indien dit doelt op het natuurlijk onderscheid tusschen bijv. eene zeeprovincie en eene landprovincie, eene provincie die door talrijke waterwegen wordt doorsneden en eene, waar het verkeer per as regel is, eene provincie die grootendeels uit lage polders en eene die voor een groot deel uit heidegronden bestaat, eene grensprovincie of eene provincie

midden in het land, dan kan die stelling onmiddellijk worden onderschreven, en zullen de natuurlijke gevolgen van dat onderscheid evenmin worden ontkend. Toch blijft de in de Memorie van Toelichting omschreven indeeling der provinciale uitgaven op elke harer van toepassing en kan zij bij het regelen van haar belastingstelsel voor elk harer tot grondslag dienen.

Dat dit op zich zelf tot ongelijkheden en onbillijkheden moet leiden kan niet worden toegegeven.

Wat de heffing van buitengewone opcenten op de hoofdsom van de grondbelasting van uitwonende grondeigenaren betreft, deze heeft bij de Regeering een punt van ernstige overweging uitgemaakt. Zoodanige heffing kon voor menige provincie een tegenwicht vormen voor de nadeelen van het daar voorkomende *absentisme*. Doch daartegenover mag niet uit het oog worden verloren, dat het feit der uitwoning niet altijd, wellicht zelfs niet in de meeste gevallen, het gevolg is van eene vrije keuze van den eigenaar, die de provincie metterwoon verlaat, maar het zij van verkrijging door huwelijk of erfopvolging, het zij ook van eene verplaatsing in Staatsdienst, die nog wel soms buiten zijn wil geschiedt. In zoodanige gevallen is er geen sprake van een zich onttrekken aan het dragen van lasten, dat voor anderen willekeurig den druk verzwart, en zou de heffing van buitengewone opcenten metterdaad onbillijk werken.

Eene uitzondering ten gunste van hen, die in de ééne provincie wonende, in eene andere landerijen persoonlijk bebouwen, zou bij eene heffing van buitengewone opcenten niet mogen ontbreken. Doch ook dit zou nooit voldoende de economische gevolgen van zoodanige opcenten, het drukken van de verkoopwaarde der goederen, geheel kunnen wegnemen.

Ook bij gemeenschappelijk bezit en gebruik zou de heffing van buitengewone opcenten velerlei, ook praktische bezwaren opleveren, en zou het gevaar van ontduiking verre van ondenkbaar zijn.

Op grond van al deze bedenkingen heeft de Regeering daarom na rijp beraad er van afgezien het denkbeeld van die heffing in de wet te belichamen.

Terecht wordt er op gewezen, dat de mogelijkheid om meer dan 50 opcenten op de hoofdsom der grondbelasting te heffen, een aantal kleinere burgers en arbeiders op gevoelige wijze zoude kunnen drukken.

Doch evenmin schijnt het raadzaam die op de hoofdsom der personeele belasting hooger op te voeren. Het hier toegestaan bedrag kan, gevoegd bij de gemeentelijke opcenten, de Rijksbelasting voor de laagste aanslagen verdubbelen, en ook dit laatste treft dezulken, die over zeer middelmatige inkomens beschikken.

De kans, dat de Staten tot heffing van opcenten op de hoofdsom der vermogens- en der bedrijfsbelasting zullen overgaan wordt van verschillende zijden geenszins gering geacht. Men houde hierbij evenwel in het oog, dat — gelijk door vele andere leden wordt betoogd — die heffing eerst is toegestaan, wanneer de opcenten op de grond- en de personeele belasting tot *veertig* zijn opgevoerd, en dat die kans dus voor het merendeel der provinciën in een zeer verwijderd verschieft ligt.

Van die zijde zou men aan andere, telkens bij de wet aan te wijzen, belastingen de voorkeur geven. Daargelaten, dat zoodanige regeling, zooals hier boven reeds is besproken, niet in overeenstemming zou zijn met de strekking van art. 136, tweede lid, der Grondwet, wordt hier elke aanduiding van den aard der bedoelde belastingen gemist, en kan derhalve geen vruchtbaar debat over dit denkbeeld worden gevoerd.

Voor een provinciale inkomstenbelasting, met eigen aanslag, is, nevens en tusschen de Rijksheffingen en de gemeentelijke hoofdelijke omslagen, geen plaats meer. Reeds de omstandigheid, dat de provincie zich niet zonder een eigen corps ambtenaren zelfstandig de gegevens zoude kunnen verschaffen, noodig om eene billijke regeling te waarborgen, maakt dit praktisch onuitvoerbaar. Feitelijk zou zij moeten afgaan, of op de gegevens der Rijksambtenaren, of op die der gemeentebesturen.

Van de zijde, waar de heffing van opcenten op de hoofdsom der vermogens- en bedrijfsbelasting in beginsel instemming vindt, wordt nog de vraag gesteld, of het niet gewenscht ware nog verder te gaan, zoowel door verlaging van het minimum der te heffen opcenten op het personeel en verhooging van het maximum-opcenten op de vermogens- en bedrijfsbelasting, als door toe te laten, dat van laatstgenoemde meer opcenten worden geheven dan van de vermogensbelasting.

Met geen dezer denkbeelden kan ondergeteekende zich vereenigen. De heffing van opcenten op de vermogens- en bedrijfsbelasting moet z. i. binnen enge grenzen beperkt blijven. Eerst wanneer de opcenten op grond- en personeele belasting reeds aanzienlijk zijn opgevoerd moet der provincie de keuze worden gelaten tusschen hetzij nog meerdere opcenten op die beiden, hetzij opcenten op de (gesplitste) Rijksinkomstenbelasting. Maar evenmin mag haar dit laatste ongelimiteerd worden toegestaan.

Voor onderscheid echter in deze tusschen vermogens- en bedrijfsbelasting bestaat inderdaad geen reden. Zooals terecht wordt herinnerd, wordt de landbouw niet in de bedrijfsbelasting betrokken, en al kan hij door grond- en personeele belasting geacht worden zijn deel te betalen in de kosten van het provinciaal bestuur, terwijl ook de polderlasten zijn aandeel in de waterstaatskosten verzwart, zoo zou de heffing van opcenten op de bedrijfsbelasting alléén, waarin de neringdoende *wel*, de rentenier *niet* zou deelen, metterdaad het karakter van een privilegie aannemen.

Ondergeteekende meent dan ook het voorstel onveranderd te moeten handhaven.

Art. 126 A (thans 126 bis). De heffing van leges ter provinciale griffie, die thans geschiedt krachtens de Koninklijke besluiten in art. 71 (oud) van het ontwerp genoemd, zal thans, voor zoover de Staten die wenschen te bestendigen, ten bate der provincie geschieden. Hoe men in het algemeen over die heffing denke, er bestaat, naar het oordeel van ondergeteekende geene reden om ze geheel te verbieden. Herinnerd mag hierbij worden aan het feit, dat zij ook voor de gemeente-secretarieën is toegelaten.

Zooals in de Memorie van Toelichting reeds werd opgemerkt zal, nu het Rijk op den weg van afschaffing van weg- en watertolten is voorgegaan, ook de provincie op den duur bezwaarlijk aan den aandrang tot vrijmaking van het verkeer weerstand kunnen bieden.

Toch kan er niet aan worden gedacht om haar nu reeds tot algeheele afschaffing van dergelijke retributiën te verplichten. In meer dan ééne provincie zou de financiële toestand, die bij de tegenwoordige regeling reeds zorg vereischt, daardoor ten eenenmale worden ontredderd.

Evenmin is het gewenscht der provincie in het vervolg de mogelijkheid te ontnemen om bij het tot stand brengen van nieuwe werken van de naast-belanghebbenden eene matige bijdrage in het onderhoud te vragen.

Te recht wordt in verband hiermede herinnerd aan de belangrijke vaartverbeteringen in Zuidholland in de laatste jaren.

Nu het in art. 126 E (thans 126 *sexies*) neergelegde beginsel waarborg geeft, dat de retributiën in geen geval te hoog zullen worden opgevoerd, zal aan het beleid der provinciale besturen kunnen worden overgelaten te beslissen, in hoeverre hunne huishouding aan het heffen daarvan behoefte heeft.

*Artt. 126 B en 126 C (thans 126 *ter* en 126 *quater*).* De redactie dezer artikelen is naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen gewijzigd.

*Art. 126 E (thans 126 *series*).* Dat het verschil, in art. 254 der Gemeentewet tusschen verkeersinrichtingen en -werken binnen en buiten de gemeente gemaakt, niet ten aanzien van de provincie wordt voorgesteld, vindt zijn grond in het natuurlijk onderscheid tusschen beiden.

Te recht is bij de Gemeentewet op den algemeenen regel van art. 254 eene uitzondering gemaakt voor de werken en inrichtingen, die strekken enkel ten dienste van het verkeer binnen de gemeente.

Dezen betreffen een uitsluitend lokaal belang; aan de ingezetenen der gemeente kan dus overgelaten worden te beslissen of zij al dan niet een zoodanig tarief wenschen, waardoor de gemeentekas wordt versterkt.

Dienen de werken en inrichtingen daarentegen het verkeer tusschen verschillende plaatsen onderling, dan is daarbij een algemeen belang betrokken, en is daarom het maken van winst uitgesloten.

Wilde men nu die onderscheiding hier overbrengen, en een soortgelijk onderscheid maken tusschen werken en inrichtingen, die uitsluitend het verkeer binnen de provincie dienen en die, welke het verkeer met buiten de provincie gelegen plaatsen bevorderen, dan zoude het maken van dit onderscheid, als niet op een natuurlijk verschil berustend, ten eenenmale willekeurig zijn.

Men kan toch het verkeer tusschen binnen dezelfde provincie gelegen plaatsen niet een uitsluitend *provinciaal* belang noemen in tegenstelling met dat tusschen in onderscheidene provinciën gelegen plaatsen. In beide gevallen geldt het algemeene verkeersbelangen, waarbij niet uitsluitend de ingezetenen van de een of andere gemeente, maar ook niet uitsluitend die van de eene of andere provincie zijn betrokken. Het is dus rationeel, dat in beide gevallen hetzelfde beginsel wordt toegepast.

Ar. 126 F (thans 126 *septies*). Naar aanleiding van de hier gemaakte opmerking is het artikel gesplitst.

Art. 126 I (thans 126 *undecies*). Terecht wordt hier opgemerkt, dat de tweede zinsnede van het eerste lid bij de onthouding van goedkeuring een waarborg schenkt, dien de Grondwet zelf niet eischt. Tocht schijnt het geheel in den geest van het Grondwetsartikel te liggen ook bij de belastingverordeningen dien waarborg te verleen.

Ondergeteekende kan niet inzien, dat de aard van het goedkeuringsrecht zich zou verzetten tegen eene bepaling als hier wordt voorgesteld.

Dat dit recht aan het hooger gezag geene vrijheid geeft om aan den inhoud der aan zijne goedkeuring onderworpen verordening te raken kan volmondig worden toegegeven. Doch hier geldt het iets anders, namelijk den duur, waarvoor de verordening zal gelden, in casu den termijn, gedurende welken de voorgedragen belasting kan worden geheven.

Nu heeft, ook zonder dat de wet dit uitdrukkelijk bepaalde, de praktijk deze vraag steeds in dien zin beslist, dat èn bij bekrachtiging van de heffing van provinciale belastingen bij de wet, èn bij goedkeuring van de heffing van gemeentelijke belastingen door de Kroon, het gezag, dat die bekrachtiging of goedkeuring verleende, zelfstandig kon bepalen voor welken tijd de heffing werd toegestaan.

Het is echter inderdaad minder juist van „tijdelijke goedkeuring” te spreken, de goedkeuring zelf is immers eene daad die eenmaal verricht, heeft uitgediend, waarbij dus van geene min of meer beperkte continuïteit sprake kan zijn. De redactie van het tweede lid van het artikel is mitsdien gewijzigd.

Wat het denkbeeld aangaat om, evenals bij de in de aangehaalde wet bedoelde waterschapskeuren, voor provinciale belastingverordeningen eene periodieke herziening voor te schrijven, dit schijnt geene aanbeveling te verdienen. Met het oog op de bepaling van art. 126 *E* (thans 126 *series*) zou de termijn voor de provinciale heffingen in het algemeen bezwaarlijk langer dan op vijf jaren kunnen worden gesteld. Voor sommige heffingen zou dit echter een noodloozen omslag geven, en het schijnt daarom beter aan de Staten zelf, en aan het uitvoerend gezag, in elk bijzonder geval over te laten den duur der heffing te bepalen.

Art. 53 (*oud*). Terecht wordt tegenover die leden, die betwijfelen of het wenschelijk is in de Provinciale wet de mogelijkheid open te laten, dat ook aan de Staten zelf de uitvoering van wetten of van algemeene maatregelen van bestuur kunne worden opgedragen, hier er op gewezen, dat de Grondwet zelf aan de Staten uitdrukkelijk die uitvoering opdraagt.

Bij de geldende Provinciale wet wordt die uitvoering geheel in handen gelegd van het met de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken belaste college van Gedeputeerde Staten.

Eene bijzondere wet kan ook thans zeer wel aan de Provinciale Staten het maken van eene verordening tot uitvoering van eene wet opdragen, maar dit zou eene afwijking zijn van den regel der organieke wet, en, hoezeer de wetgever daartoe steeds bevoegd is, verdient het de voorkeur dien regel zelf zoodanig te stellen, dat daarvan niet behoeft te worden afgeweken.

Vandaar het voorgestelde art. 128. Tegen de redactie van dat artikel, in verband met de artt. 151 en 174 der Provinciale wet, worden onderscheiden bedenkingen ingebracht.

Allereerst wordt de vraag gesteld, of thans wel voldoende zou vaststaan in welke gevallen voortaan de Staten en in welke de Gedeputeerde Staten met de uitvoering zouden zijn belast.

Het gewicht van dit bezwaar wordt door den ondergeteekende niet gevoeld. Waar wordt gewezen op de artt. 126 en 127 der Gemeentewet zij allereerst herinnerd aan de bepaling van art. 1 dier wet, blijkens welke de uitdrukking „gemeentebestuur” eene dubbele beteekenis heeft. Zonder eene algemeene bepaling als

art. 126 zou in elk bijzonder geval eene nadere aanduiding noodig zijn. Bij de provinciale besturen is dit anders; de benaming zal in de wet zelf duidelijk maken, of zij de Staten dan wel het college van Gedeputeerde Staten bedoelt.

Dat de bepaling van art. 128 onvolledig en overbodig zou zijn kan evenmin worden toegegeven. Het is niet duidelijk, welke andere besluiten dan het maken van verordeningen, als uitvoering van wetten, aan de Staten zouden moeten worden opgedragen, en, waar de Grondwet aan de Staten de bevoegdheid verleent om de verordeningen te maken, die zij in het provinciaal belang noodig achten, heeft zij zeer stellig niet het oog op die verordeningen welke, als tot uitvoering van Rijkswetten dienende, niet in het provinciaal maar in het Rijksbelang noodig zijn.

Nog wordt opgemerkt, dat niet met zoovele woorden wordt bepaald, op welke wijze zal voorzien worden in het geval, dat de Gedeputeerde Staten de hun rechtstreeks opgedragen uitvoering van wetten nalaten, noch wie de daden van uitvoering, die niet in het maken van verordening bestaan, zullen hebben te verrichten.

Hieromtrent kan worden opgemerkt, dat art. 135 der Grondwet, dat in het onderhavige art. 127 van de Provinciale wet letterlijk is overgenomen, den grondslag vormt ook van de verplichting van Gedeputeerde Staten tot uitvoering van wetten en algemeene maatregelen van bestuur in den ruimsten zin. Dit artikel zou dus, op zichzelf genomen, in verband met de artt. 151 en 174, het antwoord op de gestelde vragen bevatten. Nu echter de gewijzigde artt. 128 en 129 aan art. 127 een meer beperkte beteekenis geven en dat alleen doen slaan op de uitvoering door de Staten zelf, schijnt bij nadere overweging eene andere redactie de voorkeur te verdienen, waardoor boven twijfel wordt gesteld, dat, evenals bij de gemeentebesturen, ook bij de provinciale besturen de uitvoering in den regel geschiedt door het college met de dagelijksche leiding van zaken belast, en alleen dan de medewerking der Staten zelf is vereischt, wanneer de wet die bepaaldelijk vordert.

Art. 128 wordt in dien zin gewijzigd.

Art. 54 (*oud*). Het voorgestelde tweede lid van art. 131 laat de Staten in het algemeen vrij de bezoldiging van de provinciale ambtenaren en bedienden te regelen op de wijze die hun het doelmatigst voor komt. Zij kunnen een minimum en een maximum bepalen, of ook de belooning voor een deel uit wisselende inkomsten doen bestaan.

Voor den griffier eischt art. 44*bis* de vaststelling van eene jaarwedde; de verwijzing naar dat artikel kan daarom hier niet worden gemist.

Art. 57 (*oud*). Bij nadere overweging scheen het juister de zinsnede „behoudens de bepalingen der wet, bij art. 188 der Grondwet gevorderd” aldus te lezen: „overeenkomstig wettelijke bepalingen, ingevolge art. 188 der Grondwet.”

In art. 134 der Provinciale wet zal dan eveneens moeten gelezen worden: „behoudens wettelijke bepalingen, ingevolge art. 188 der Grondwet.” Het artikel is in dien zin gewijzigd.

Art. 59 (*oud*). De zakelijke inhoud van de artt. 143—145 der Provinciale wet is sedert 1851 in de Gemeentewet opgenomen.

Dat zij daarom thans als overbodig moeten worden geschrapt kan niet worden toegegeven. Het stelsel der Provinciale wet brengt mede, dat daarin worden opgenomen al de bevoegdheden en verplichtingen der Provinciale besturen als zoodanig, die in de Grondwet uitdrukkelijk zijn vermeld en in deze opsomming mogen de bepalingen van de artt. 146 en 147 der Grondwet niet ontbreken.

Intusschen zal art. 143 der Provinciale wet alsnog eene redactiewijziging moeten ondergaan om het met eerstgenoemd Grondwetsartikel, gelijk dit sedert 1887 luidt, in overeenstemming te brengen.

Een nieuw artikel wordt daartoe in het ontwerp opgenomen.

Art. 63 (*oud*). Bij nadere overweging schijnt art. 158 der Provinciale wet thans inderdaad te kunnen worden gemist.

Het artikel is mitsdien gewijzigd.

Art. 65 (*oud*). De hier voorgedragen redactiewijziging, die met de veranderde terminologie der Grondwet nauw samenhang, liet het vraagstuk van de Provinciale bureaux van statistiek onaangeroerd.

Inderdaad bestaan deze thans niet in dien vorm als men zich

bij de totstandkoming der Provinciale wet voorstelde, en het ligt niet in de bedoeling van ondergeteekende ze te doen herleven.

Bij eene reorganisatie voor de Statistiek zullen zij moeten vervallen, doch ook in afwachting daarvan schijnt art. 162, derde lid, reeds thans te kunnen worden gemist.

Ondergeteekende heeft daarom geen bezwaar, het voorgedragen artikel in dien zin te wijzigen, dat art. 162, derde lid, der Provinciale wet alsnog geheel worde geschrapt.

Art. 67 (oud). De voorgedragen regeling van de provinciale begrooting, in verband met de aan art. 141 der Grondwet daarbij gegeven toepassing, brengt ten laste van de provincie uitgaven voor algemeene bestuurskosten, die voor een deel hare huishouding betreffen maar voor een ander, niet minder belangrijk deel (de uitvoering van de Rijkswetten) in het Rijksbelang worden gemaakt.

Voor de hier bedoelde uitkeeringen is derhalve een soortgelijke rechtsgrond aan te wijzen als die, welke ten grondslag ligt aan de tegenwoordige regeling van de Rijksuitkeeringen aan gemeenten, ingevolge de wet van 24 Mei 1897 (*Staatsblad* n°. 156). Een rechtsgrond, die hier daarom te meer beteekenis heeft, omdat de provincie thans met nieuwe uitgaven zal worden belast.

Met het karakter van die uitkeering zoude het echter strijden die voor de onderscheidene provinciën op verschillenden voet te berekenen. Er bestaat dan ook evenmin aanleiding voor eene periodieke herziening van het eenmaal vastgestelde bedrag.

Doch evenmin schijnt het juist hier te spreken van eene bijdrage, die in het ééne geval bovenmatig, in het andere onvoldoende zoude zijn. Zoodanige beschouwing zou alleen te pas komen indien het hier gold hulp aan noodlijdende provinciën, in den geest als het aan het slot van de beschouwingen over dit artikel aangegeven denkbeeld.

Het geldt hier alleen eene uitkeering, gegrond op de uitgaven welke ingevolge eene nieuwe regeling van het Rijk op de provincie overgaan.

Maar om die reden is er bezwaar, zoowel om met het door Gedeputeerde Staten van Limburg aanbevolen denkbeeld als met dat door sommige leden hier in het midden gebracht mede te gaan.

Nam men de begrooting van 1904 tot grondslag dan zou dit onbillijk zijn tegenover die provinciën, voor wie de gewenschte verhooging van griffie-jaarwedden tot dusver nog niet tot stand kwam.

Werd de som van 1900 met 10 in stede van met 5 percent verhoogd, dan zou inderdaad aan de provinciën een subsidie worden toegekend in stede van eene restitutie.

Tegen de aanvulling van art. 67, 2°, *b*, in dien zin dat ook de kosten van schoonhouden onder de berekening zullen vallen is geene bedenking. Het artikel is in dien zin gewijzigd.

Wat de reis- en verblijfkosten der Staten aangaat zij verwezen naar hetgeen omtrent art. 27 der Provinciale wet is aangeteekend.

Art. 69 (oud). De hier uitgesproken veronderstelling is juist. Bij nadere overweging schijnt het daarom beter hier eene andere uitdrukking te bezigen en in plaats van „verordeningen” te lezen: „voorschriften”. Het artikel is in dien zin gewijzigd.

Artt. 72 en 73 (oud). Ondergeteekende erkent, dat ten einde de raadpleging der wetten niet noodeloos te bemoeilijken een zeer spaarzaam gebruik moet worden gemaakt van de bevoegdheid om bij ééne wet wijzigingen in onderscheidene anderen aan te brengen.

Die van art. 1 der wet van 25 Mei 1880 (*Staatsblad* n°. 86), waarin naar een bepaald artikel der Provinciale wet wordt verwezen, staat te zeer met deze in rechtstreeksch verband om van de onderhavige voordracht te kunnen worden afgescheiden.

Die van de beide genoemde belastingwetten is een uitvloeiSEL van de thans voorgedragen regeling, waarvan de noodzakelijkheid eerst geboren kan worden indien de Staten van de hun bij art. 126 *bis*, sub *c*, geschonken bevoegdheid gebruik maken.

Bij nadere overweging schijnt art. 73 derhalve te kunnen vervallen.

Art. 74 (oud). De termijnen, in dit artikel en in de artt. 69, 70 en 71 (*oud*) gesteld, waren aldus bepaald, in de onderstelling, dat de wet tijdig tot stand zou komen, om bij de ontwerpen der begrootingen voor 1905 daarmede rekening te kunnen houden.

Zij zijn thans met één jaar verlengd.

In aansluiting daaraan wordt in het nieuwe art. 80 bepaald, dat de regeling van de reis- en verblijfkosten der Staten, in de wet van 3 Mei 1851 (*Staatsblad* n°. 50) vervat, eerst met 1 Januari 1906 zal vervallen.

Bij deze Memorie zijn eene Nota van Wijziging en een gewijzigd Ontwerp van wet gevoegd.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.